

AŁŁA KRAWCZUK
JERZY KOWALEWSKI

Katedra Filologii Polskiej
Narodowy Uniwersytet Lwowski im. Iwana Franki

10 LAT KATEDRY FILOLOGII POLSKIEJ NA UNIWERSYTECIE LWOWSKIM

Z okazji 10-lecia odbyła się w dniach 24-26 października Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Język polski i polonistyka w Europie Wschodniej: przeszłość i współczesność*. Celem konferencji była wymiana doświadczeń naukowych i dydaktycznych między osobami (i reprezentowanymi przez nie ośrodkami) zajmującymi się polonistyką językoznawczą i literaturoznawczą oraz glottodydaktyką na Ukrainie, w innych krajach Europy Wschodniej oraz Polsce; koordynacja działań naukowo-dydaktycznych w zakresie badań polonistycznych oraz nauczania języka polskiego na Ukrainie. W trakcie konferencji doszło do wielu spotkań o charakterze dyskusyjnym, co przyczyniło się do rozwoju poszczególnych zagadnień naukowych, jak też do konsolidacji środowiska polonistycznego.

Historia polonistyki lwowskiej sięga roku 1817, kiedy to na mocy podpisanego rozporządzenia cesarskiego podjęto decyzję o powołaniu na Uniwersytecie we Lwowie pierwszej katedry polonistycznej. Jednak dopiero w styczniu 1826 roku na stanowisko profesora katedry został mianowany Mikołaj Michalewicz, były bibliotekarz J. M. Ossolińskiego. W następnych latach funkcję tę sprawowali kolejno: Jan Szlachtowski – kustosz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, Antoni Małecki oraz Roman Pilat. We wrześniu 1903 r. powołano Katedrę Historii Literatury Polskiej, której profesorem został Piotr Chmielowski, a po nim Józef Kallenbach i Juliusz Kleiner. Trzecią z kolei polonistyczną katedrą uczelni została w roku 1926 Katedra Polskiej Literatury Porównawczej, utworzona z Katedry Literatury Porównawczej (istniejącej od 1909 roku), kierowanej przez Jana Kasprowicza. Z nową jednostką związany był prof. Eugeniusz Kucharski. W okresie międzywojennym w tych katedrach działali m.in. znani poloniści: Stanisław Lempicki, Stefania Skwarczyńska, Bogdan Suchodolski, Stefan Kawyn, Władysław Florian. Za główny ośrodek badań polonistycznych można uznać Katedrę Języka i Literatury Pol-

skiej, którą kierowali Wilhelm Bruchnalski i Kazimierz Kolbuszewski. Podstawowym kierunkiem badań była przede wszystkim historia literatury polskiej okresu romantyzmu (twórczość J. Słowackiego – A. Małeckiego, J. Kleiner, S. Skwarczyńska i A. Mickiewicza – R. Pilat, J. Kallenbach, J. Kleiner, W. Bruchnalski, S. Kawyn). Efektem prac była publikacja wielu nowych źródeł do historii literatury polskiej. Należy także przypomnieć prace z zakresu historii czasopiśmiennictwa galicyjskiego. W czasie okupacji sowieckiej pozostawiono jedynie katedrę J. Kleinera, podczas niemieckiej okupacji Lwowa Uniwersytet był zamknięty. Ostatnim kierownikiem Katedry Literatury Polskiej – do czerwca 1946 roku – był E. Kucharski. Po jego wyjeździe do Polski katedra została zlikwidowana. Po II wojnie światowej polonistyka na Uniwersytecie Lwowskim istniała przy Katedrze Filologii Słowiańskiej. W latach siedemdziesiątych-

-dziewięćdziesiątych XX wieku pracę tamże podjęła nowa generacja specjalistów różnych dziedzin filologii polskiej i słowiańskiej. Zainteresowania naukowe skupiały się wówczas głównie wokół problemów terminologii polskiej oraz semantycznych aspektów frazeologii.

Jak wspomniano na wstępie, w kwietniu 2004 roku utworzono samodzielną Katedrę Filologii Polskiej. Jej kadrami stanowiło na początku dziewięciu polonistów i slawistów z katedry slawistycznej, a w następnych latach dołączali młodszy wychowankowie polonistyki lwowskiej i lektorzy z Polski. Można zauważyć trzy podstawowe nurty zainteresowań badawczych: językoznawcze, glottodydaktyczne i literaturoznawcze.

Badania językoznawcze są rozwijane w dwóch głównych kierunkach: frazeologia polska (z możliwym uwzględnieniem odpowiednich warstw frazeologii ukraińskiej – A. Krawczuk, J. Sahata, O. Łozynska, J. Stefanyszyn (Dilna), Ch. Nikołajczuk, B. Andruniw). Współczesne badania nad frazeologią mają wyraźne ukierunkowanie funkcjonalne i oparte są na bardzo dużych zasobach korpusowych. Badana jest także dzisiejsza sytuacja polszczyzny na Ukrainie (J. Kowalewski, A. Krawczuk), w tym tzw. polszczyzny południowokresowej: aspekty pragmatolingwistyczne (A. Krawczuk), odmiana młodzieżowa języka (Ł. Korol, M. Zelinska), zagadnienia składni w tekstach gazet polskojęzycznych, ukazujących się na Ukrainie (O. Ohoriłko). Rozwijają się także praktyczna leksykografia, owocująca powstaniem słowników (Ł. Biłenka-Swystowycz, W. Chimiak).

Wszyscy pracownicy Katedry uczą języka polskiego jako obcego (jpjo) także studentów innych kierunków. Zajmują się praktyczną stroną zagadnień glottodydaktycznych. Większość z nich swoje doświadczenia poddaje refleksji

teoretycznej – i tak np. problemy związane z nauczaniem polszczyzny osób z pierwszym językiem ukraińskim syntetyzuje w swoich artykułach A. Krawczuk. J. Kowalewski (lektor języka polskiego) rozwija ideę programu kulturowego w nauczaniu języka polskiego poza Polską, dostosowując realizującą go metodę kulturową do potrzeb i specyfiki polonistycznego kształcenia językowego na Ukrainie. O. Ohoříłko analizuje zagadnienia składniowe w nauczaniu Ukraińców języka polskiego, I. Bundza – osobliwości nauczania polskiej gramatyki, związane z realizacją w polszczyźnie – w porównaniu z językiem ukraińskim – gramatycznej kategorii liczby. Nauczanie frazeologii jest przedmiotem prac J. Stefanyszyn (Dilnej), J. Sahatej, Ch. Nikołańczuk. Powstają podręczniki – w tym pierwszy podręcznik międzykulturowy *Jestem stąd* (Krawczuk, Kowalewski 2013).

Literaturoznawcze badania skupiają się głównie wokół literatury polskiej i słowiańskiej XX w., a także teorii literatury, i dotyczą: polskiej poezji międzywojennej i powojennej, z jej kontekstami słowiańskimi i europejskimi, antropologii literatury, problemów podmiotu literackiego oraz jego transformacji, komunikatywnych aspektów tekstu literackiego (milczenie, przemilczenie, negatywność) (O. Sływyski); twórczości T. Nowaka w kontekście neomitologizmu literatury XX w., dialogu polsko-ukraińskiego w literaturze wczesnego modernizmu i dwudziestolecia międzywojennego, twórczości pisarek ukraińskich i polskich w kontekście poszukiwania własnej tożsamości, tożsamości narodowej oraz definiowania kobiecości (I. Frys); tematyki genderowej w kulturze i literaturze polskiej oraz słowiańskiej (literatura i krytyka feministyczna, zjawisko *écriture feminine*, zagadnienia postaci kobiety (zarówno autorki, jak i postaci fikcyjnej) w literaturze (Ch. Stelmach); spuścizny poetyckiej W. Szymborskiej w aspekcie nawiązania jej twórczości do tradycji kultury (N. Pełech).

Zarówno literaturoznawcy, jak i językoznawcy Katedry Filologii Polskiej bardzo aktywnie zajmują się praktyką translatoologiczną tekstów naukowych i literackich. O. Sływyski – uznany poeta i tłumacz – zajmuje się także teorią przekładu, m.in. zagadnieniami kanonu przekładowego, nieprzekładalności, mechanizmów recepcji tłumaczenia w kulturze docelowej.

W obecnej sytuacji na Ukrainie, kiedy język polski jest tu postrzegany jako bardzo atrakcyjny język obcy, polonistyka we Lwowie jest jednym z ważnych centrów kształcenia nauczycieli języka polskiego i tłumaczy. Na filologię polską przyjmuje się corocznie już około 40 studentów, od 2010 roku funkcjonują także studia zaoczne. W czasie ich trwania studenci polonistyki lwowskiej zdobywają równolegle specjalność „filologia ukraińska”, którą mają

wpisaną na dyplomie obok specjalności „filologia polska”. Przez cztery lata trwają studia licencjackie i przez jeden rok – magisterskie (w najbliższym czasie planowane jest zwiększenie czasu trwania studiów magisterskich do dwóch lat). Studenci pierwszego roku polonistyki lwowskiej zaczynają – najczęściej – naukę jpjo „od zera”, zgłębiając następnie wiedzę o języku i literaturze, także o polskiej historii i kulturze.

Polonistyka lwowska współpracuje z wieloma ośrodkami naukowymi i naukowo-dydaktycznymi w Polsce. W latach 2008-2009 odbyła się pierwsza na Ukrainie edycja Podyplomowych Studiów Kwalifikacyjnych Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego, zorganizowana wspólnie ze Szkołą Języka i Kultury Polskiej UŚ. Wspólnie z tą szkołą oraz ze Szkołą Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców UW zorganizowano w kwietniu 2009 r. międzynarodową konferencję poświęconą problemom certyfikacji języka polskiego i ukraińskiego według standardów europejskich. W 2011 roku we współpracy z Instytutem Lingwistyki Stosowanej Wydziału Polonistyki UW zorganizowano we Lwowie konferencję naukową poświęconą problemom modernizmu polskiego i ukraińskiego. Wcześniej odbyły się konferencje międzynarodowe, zorganizowane we współpracy z polskimi uniwersytetami i ośrodkami naukowymi: konferencja poświęcona Wincentemu Polowi (maj 2007, UMCS, Lubelski Oddział Towarzystwa im. Adama Mickiewicza i inne ośrodki), symposium *Mickiewicz we Lwowie* (czerwiec 2006, UW, Warszawski Oddział Towarzystwa im. A. Mickiewicza). Naukowcy Katedry Filologii Polskiej stale biorą aktywny udział w kongresach i konferencjach międzynarodowych, organizowanych w Polsce. Prowadzą wykłady gościnne na uniwersytetach polskich dotyczące metodyki nauczania Ukraińców języka polskiego i innych zagadnień językoznawczych i literaturoznawczych. Studenci lwowskiej polonistyki odbywają co roku dwutygodniowe praktyki językowe na Uwr i UZ, także studia semestralne na UW, uczestniczą w kursach letnich języka polskiego oferowanych przez uniwersyteckie szkoły języka polskiego dla cudzoziemców. Wiele osób studiujących polonistykę na Uniwersytecie Lwowskim zdobyło certyfikaty znajomości jpjo na poziomie B2 i C2. Od 2012 roku Katedra jest organizatorem egzaminów certyfikatowych z jpjo we Lwowie.

Katedra stale działa na rzecz środowisk polskich na Ukrainie, współpracując m.in. z polskimi szkołami, szkołami sobotnimi, polskimi organizacjami, stowarzyszeniami i konsulatami. Pracownicy katedry przygotowują testy do konkursów, olimpiad, zasiadają w jury konkursów, organizują warsztaty dla nauczycieli. Dla potrzeb edukacji szkolnej przygotowywane są podręczniki oraz poradniki metodyczne.

Obok tych wymiernych faktów warto docenić doskonałą atmosferę panującą w zespole Katedry, nastawioną na współpracę i wzajemną pomoc. Problemem lwowskiej polonistyki jest – tak jak w przypadku innych polonistyk zagranicznych – brak możliwości uczestnictwa w polskich projektach naukowych. Wydaje się to niesprawiedliwe, a myślenie wartościujące polonistyki ze względu na położenie geograficzne jest myśleniem już bardzo anachronicznym. Mimo tak krótkiego okresu samodzielnego istnienia Katedra Filologii Polskiej NUL im. Iwana Franki w wielu dziedzinach może z powodzeniem uzupełniać dorobek polonistyk krajowych, jest ona obecnie jedną z najdynamiczniej rozwijających się polonistyk zagranicznych i zajmuje przodującą pozycję wśród polonistyk na Ukrainie.

WIOLA PRÓCHNIAK

Szkoła Języka i Kultury Polskiej KUL

JĘZYK POLSKI W CHICAGO
– RODZIMY? DRUGI? OBCY?

STUDIA PODYPLOMOWE
W ZAKRESIE NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO
JAKO OBCEGO/DRUGIEGO
Z ELEMENTAMI NAUCZANIA KULTURY POLSKIEJ KUL

Jak w każdym kraju również w Polsce zinstytucjonalizowane nauczanie języka ojczystego ze zrozumiałych względów należy do priorytetowych elementów kształcenia szkolnego. Potrzeba nauczania języka polskiego dotyczy jednak nie tylko polskich szkół. Oprócz cudzoziemców – na różne sposoby związanych z Polską i polskością – także osoby polskiego pochodzenia (dzieci, młodzież i coraz częściej również dorośli) wykazują potrzebę rozwijania, doskonalenia, a niekiedy poznawania od podstaw języka swoich przodków.